

QORTI TAL-APPELL KRIMINALI

Onor. Imhalledf Consuelo Scerri Herrera, LL.D., Ph.d.

Appell Nru: 43/2017

Il-Pulizja

Vs

Lawrence Sultana

Illum 21 ta' Frar, 2024

Il-Qorti,

Rat l-akkuzi dedotti kontra l-appellanti, **Lawrence Sultana** detenur tal-karta tal-identita' Maltija 3558G akkuzat quddiem il-Qorti tal-Magistrati (Ghawdex) bhala Qorti ta' Gudikatura Kriminali talli:

Nhar it-30 ta' Gunju 2017, ghall-habta ta' 2.30 ta' filghaxija, gewwa ir-residenza 'Fleur House', triq il-Wiehed u Tletin ta' Marzu, 1979, Rabat Ghawdex u/jew fil-vicinanze;

1. Minghajr il-hsieb li joqtol jew li jqiegħed il-hajja ta' haddiehor f'periklu car, ikkagunajt hsara fil-gisem jew fis-sahha, u cioe offiza ta' natura gravi fuq il-persuna ta' Lawrence Galea skond ma' certifika Dr. Joseph Galea M.D minn centru tas-Sahha ta' Rabat Ghawdex.

Il-Qorti giet mitluba illi minn barra li tinfliggi stabbilita mill-ligi, jekk jidrilha xieraq, tipprovdi ghas-sigurta' ta' Lawrence Galea u terzi persuni sabiex tinzamm il-buon ordni pubbliku flimkien mal-piena jew minflok il-piena applikabbli għar-reat, turbot lil hati b'obligazzjoni tieghu nnifsu that penali ta' flus iffissata mill-Qorti.

Rat is-sentenza tal-Qorti tal-Magistrati (Malta) bhala Qorti ta' Gudikatura Kriminali ta' nhar it-23 ta' 'Novembru, 2023, fejn sabet lil Lawrence Sultana hati tal-akkuza u kkundannatu ghall-piena ta' tnax (12) -il xahar prigunerija li, bl-applikazzjoni tal-Artikoli 28A tal-Kap 9 tal-Ligijiet ta' Malta gew sospizi ghall-perjodu ta' sentejn (2) snin mil-lum.

Ai termini tal-Artikolu 28A(4) tal-Kapitolu 9 tal-Ligijiet ta' Malta, il-Qorti spjegat lill-akkuzat, fi kliem car u li jinfitiehem, ir-responsabilitajiet tiehu taht l-Artikolu 28B tal-Kap.9 tal-Ligijiet ta' Malta jekk huwa jikkometti, matul il-perjodu operattiv, reat li ghalih hemm piena ta' prigunerija.

In oltre, bl-appilkazzjoni tal-Artikolu 382A tal-Kap 9 tal-Ligijiet ta' Malta, il-Qorti ghamlet Ordni ta' Trazzin fil-konfront tal-akkuzat a favur ta' Lawrence Galea ghall-perjodu ta' sentejn (2) li ghandu jibda jiddekorri mid-data tallum.

Finalment, bl-appilkazzjoni tal-Artikolu 533 tal-Kap 9 tal-Ligijiet ta' Malta, il-Qorti ordnat lill-hati jhallas is-somma ta' mija u ghoxrin ewro (€120) rapprezentanti spejjez li ghandhom x'jaqsmu mal-hatra ta' esperti u/jew periti liema pagament ghandu jsir fi zmien xahar mil-lum.

Rat ir-rikors tal-appell tal-appellant Lawrence Sultana, prezentat fl-fir-registru ta' din l-Onorabbli Qorti nhar l-4 ta' Dicembru, 2023, fejn talab lil din l-Onorabbli Qorti sabiex joghgobha tirriforma s-sentenza appellata u dana billi;

- Thassar u tirrevoka fl-intier taghha s-sentenza appellata, moghtiha mill-Qorti tal-Magistrati (Ghawdex) bhala Qorti ta' Gudikatura Kriminali fit-23 ta' Novembru 2023.
- Tilliberah minn kull imputazzjoni u htija u fin-nuqqas subordinament tvarja l-piena nflitta billi tirriduci jew tnehhi t-terminu ta' prigunerija sospiza mposta fuq l-appellant u tirriduci jew tnehhi wkoll il-perjodu operattiv tas-sentenza jew inkella timponi ordni taht xi wiehed mill-Artikoli tal-Kap 466 tal-Ligijiet ta' Malta jew inkella timponi xi piena ohra aktar ekwa u gusta fic-cirkustanzi ta' dan il-kaz.

L-aggravji huma çari u manifesti u jikkonsistu fis-segwenti:

Illi l-Appellant jissottometti li dan kien kaz car ta 'legittima difeza li jinkwadra perfettament f'dak li jiddisponi l-Artikolu 223 tal-Kodici Kriminali u allura ma kienx reat. L-appellant jissottometti li l-ewwel Onorabbli Qorti kellha tasal ghal din il-konkluzjoni wara li ezaminat ix-xhieda u dokumenti prodotti.

L-**Artikolu 233** tal-Kodici Kriminali jipprovdi:-

“Ma hemmx reat meta l-omicidju jew l-offiza fuq il-persuna huma ordnati jew permessi mill-ligi jew mill-awtorita legittima ta wiehed innifsu jew ta haddiehor”

Fis-sentenza moghtija mill-Qorti ta 'l-Appell Kriminali fl-24 ta 'April 2003 (Imhallfin Raymond C Pace, David Scicluna u Joseph R Micallef) fil-kaz '**Ir-Repubblika ta 'Malta vs Eleno sive Lino Bezzina** l-Qorti tghid hekk fuq il-legittima difeza:-

“Illi fl-artikolu 233 tal-Kodici Kriminali tistipula illi fkaz ta legittima difeza ma hemmx reat....”.

L-ewwel Qorti fil-konkluzjonijiet taghha (pagna 44) tghid:-

“Biex tapplika d-difiza tal-legittima difesa trid necessarjament thares lejn il-kriterji li trid il-ligi. Biex tissussiti l-legittima difesa jrid ikun hemm perikolu minaccjar, li jehtieg ikun ingust,gravi u inevitabli.

Il-Qorti thoss li dawn il-kriterji gew ippruvati sal-grad ta probailita”

Allura hawn johrog li l-Ewwel Qorti stess qalet li l-kriterji mehtiega biex tigi invokata l-legittima difesa f'dan il-kaz jezistu u gew ippruvati sal-grad rikjest mill-imputat. La darba l-Qorti stess waslet ghal konkluzjoni li dawn il-kriterji gew ippruvati sal-grad ta 'probabilita 'mill-akkuza allura kellha tillibera ghax ma kienx hemm reat.

Fil-kaz '**Ir-Repubblika ta 'Malta vs Eleno sive Lino Bezzina** “ diga citata aktar l'fuq l-Qorti tghid hekk:-

Illu l-unika eccezzjoni ghad din ir-regola huwa propju l-ewwel difiza mqajma mill-akkuzat li hija dik tal-legittima difesa, dak l-inglizi jsejtu Self-defence ghaliex kif tajje diga ntqal likom skont l-artikolu 223 tal-kodici kriminali taghna dan il-qtil, dan l-omicidju, ma huwiex fil-kazi ikkontempleti taht dan l-artikolu ikkonsidrat bhala reat mill-ligijiet ta pajjizna. L-artikolu infatti jghid- ma hemmx reat meta l-omicidju je wl-offiza fuq il-persuna (fil-kaz taghna hija offiza fuq il-

persuna), huma ordnati jew permessi mill-ligi, jew minn awtorita legittima ta' wiehed innifsu jew ta' haddiehor"

L-Imhalled fl-indirizz tieghu ikompli:-

Illu meta allura l-ligi tipprova illi meta bniedem isib ruhu f'dawn ic-cirkustanzi u ma jista' jaghmel xejn aktar biex jiddefendi lilu innifsu mill-aggressjoni ta' min qed jaggreddih, il-ligi tipprova ghal din l-eccezzjoni fejn bniedem ikun jista' jiehu l-hajja ta' haddiehor minghajr ma jkun ikkommetta reat".

Issa fil-kaz taghna l-appellant bl-ebda mod ma pprova jiehu l-hajja ta' haddiehor izda ddefenda ruhu u l-familja tieghu billi mbotta lil Galea 'l barra meta dan ma riedx jisma' u baqa' jaggreddih - infatti kien diga tefa' lill-appellant izjed minn darba fl-art.

Fil-kaz **Ir-Repubblika ta' Malta vs Eleno sive Lino Bezzina** jkompli jinghad fir-rigward 'l-kuncett ta' 'legittima difeza f'dan il-guri u huwa ikkowitzat fl-appell:-

"jekk intom ghalhekk tkunu konvinti imqar sal-grad tal-probabli, ghax wara li dawn kienu probalment kif graw l-affarijet, allura ma ghandkhomx issibu lill-akkuzat ta' omicidju volontarju ghaliex ikun agixxa fid-difiza legittima tieghu, li ma huwiex reat"

Mix-xhieda prodotti johrog car li l-imputat Lawrence Sultana kien qed jiddefendi lilu innifsu u lill-familja. M'hemm dubju li dan gie pruvat zgur sal-grad tal-probabli li trid il-ligi mill-imputat.

Izda l-Qorti flok illiberat kif kellha taghmel ai termini tal-Artikolu 223 l-ewwel Onorabli Qorti qalet li "Izda johrog car li r-reazzjoni tal-imputat li jiddefendi ruhu kienet eccessiva u mhux proporzjonali". Hawn fejn l-appellant ma jaqbilx.

Hemm diversi sentenzi tal-Qorti taghna li dahlu fid-dettal tal-kuncett ta' 'legittima difeza u meta din tista' tigi eccepita b'success. Hawn ser naghmel referenza ghall-Appell deciz mill-Qorti ta' l-Appell kriminali (peseduta mill-Prim Imhalled Vincent De Gaetano) fl-14 ta' Frar 2003 fil-kaz **il-Pulizija vs Karmenu Cutajar.**

Minn ezami ta' din is-sentenza johrog illi biex wiehed ikun jista' jeccepixxi b'success il-legittima difeza skont l-Artikolu 223 tal-Kodici Kriminali hu mehtieg li jirrizulta, imqar fuq bazi ta' probabilita' li l-akkuzat ikun ikkaguna offiza fuq il-persuna biex jiddefendi ruhu jew biex jiddefendi lil haddiehor minn **hsara ingusta, gravi u inevitabli.**

Hsara hi meqjusa li tkun gravi jekk tkun diretta lejn il-inkolumita' personali ta' dak li jkun, jigifieri jekk dak li jkun (u allura jagixxi biex jiddefendi lilu innifsu jew lil

haddiehor billi jipprova jevita dik il-hsara) jirraviza offiza fuq il-persuna tieghu jew ta' haddiehor gejjja mill-persuna li kontra taghha jagixxi. M'hemmx dubju li fil-kaz in ezami, fejn allura Lawrence Galea mar fid-dar tal-appellant u habat ghalih u ghall-martu u ma obdiex ordni biex jitlaq 'il barra, l-hsara hi meqjusa li hi gravi u li l-appellant kellu ghax jibza' li dan Galea tant kien irrabjat li kien lest jaghmel kollox kif fil-fatt beda jaghmel u waqaf biss meta l-appellant irnexxielu bil-mezzi li seta' jimbuttah minn fuqu u 'l barra mid-dar tieghu.

Il-hsara trid tkun ukoll inevitabli, fis-sena li tkun attwali (fis-sens ta' dak il-hin stess, mhux semplici manacca ta' xi haga fil-futur), improvista u impreveduta, u li ma tkunx tista' tigi ragjonevolment evitata b'xi mod iehor billi dak li jkun jikkawza l-offiza fuq il-persuna tal-aggressor jew joqtlu. Anke hawn fil-kaz taghna il-hsara kienet inevitabli. L-appellant kien ghall-affari tieghu fil-garage tieghu meta dahal fuqu Lawrence Galea li kien irrabjat ghax telqitu bint l-appellant. Dan habat ghall-appellant li minn naha tieghu qatt ma seta' jipprevdi dan l-attakk fuqu u familtu u kull meta seta' jaghmel kien li jiddefendi ruhu wara li ordna lil Galea biex jitlaq 'il barra u dan flok telaq tefghu mal-art u beda jaghtih go sidru, meta kien jaf li jbati b'mard tal-qalb. Zgur li f'dan il-kaz il-manacca kienet attwali, ta' dak il-hin u mhux xi haga tal-futur.

Fl-ahhar nett, **il-hsara tkun meqjusa ingusta** jekk ma tkunx ordnata jew permessa mill-ligi jew mill-awtorita' 'legittima'. Anke dan l-element huwa altru milli sodisfatt. Lawrence Galea ma kellu l-ebda awtorita' li jidhol fid-dar tal-appellant u jahbat ghalih. Anzi kien obligat li la darba l-appellant ordnaluh johrog minn daru kellu jitlaq mill-ewwel.

Jehtieg finalment li jkun hemm element ta' proporzjonalita' bejn il-preillu ravvizat u l-mezz adoperat biex jigi evitat dak il-periklu. L-appellant ipprova biss li jneghi lil Lawrence Galea minn fuqu kull darba li dan tefghu fl-art kif ukoll li jorgu barra mill-garage tieghu biex tieqaf l-aggressjoni fuqu. Bie ghamel dan huwa ma uza l-ebda arma jew oggett iebza izda biss iddefendi lilu nniffsu b'idejh u partijiet ohra minn gismu. Zgur li din kienet azzjoni aktar milli proporzjonata ghaliex f'dik is-sitwazzjoni kien ikun ukoll gustifikat kieku qabad xi oggett milli kellu fil-garage u iddefenda ruhu bih xi haga li ma ghamilx.

Il-Qorti tal-Appell (Sede Inferjuri) fil-kawza fl-ismijiet "**Il-Pulizija vs Salvu Psaila**" deciza fid-9 ta' Novembru 1963 mill-Onor Imhalled A.V Camilleri tghid hekk:-

...l-gustifikazzjoni tal-legittima difeza timplika li:-

- 1) *Id-deni li jigi repellit mill-agenti jkun ingust fil-kawza tieghu u l-attakk ta' l-assalitur ikun ingust u illegittimu u ghalhekk dan irid jigi rigwardat fis-sens intrinsiku u mill-impressjoni soggettiva li jircievi l-vjolentat eppura min bl-imgieba u*

kontenju tieghu, ikun kawza immedjata qabel ma jinstab il-periklu ma jikkompetilux li jkollu l-impunita' piena jew shiha;

- 2) *Id-deni jrif ikun attwali u prezenti filwaqt tar-reazzjoni, u fl-ahharnett li;*
- 3) *Id-deni jkun inevitabbli l-ghaliex bla ma jkun hemm in-necessita' tad-difiza r-reazzjoni ta' min igib 'il quddiem il-'feci sed jure feci' ma jistax jghid li jkun ipprova l-legittima' ta' l-att 'per se' atiguridiku tieghu. Jinghat imbghad li huwa accertat fid-Dottrina li d-deni minaccjat u l-perikolu sovrastanza jridu jkun ta' gravita' u bejniethom (deni minn banda u perikolu minn naha l-ohra) il-fatt tar-reazzjoni estrinsikata biex l-istess deni jigi evitat irid ikun hemm proporzjonalita'".*

Meta wiehed jezamina dawn l-elementi kif elenkati mill-Imhalled Camilleri f'din is-sentenza m'hemm dubju li dak li ghamel l-appellant jinkwadra perfettament **nkluz illi l-azzjoni tieghu kienet wahda proporzjonata.**

Ghaldaqstant l-esponenti jsosti illi mix-xhieda u provi ohra prodotti huwa ma ghandux jinstab hati tal-uniku akkuza migjuba kontra tieghu u ghandu jigi liberat minnha.

It-tieni aggravju

Illi minghajr pregudizzju ghall-ewwel aggravju suespost u subordinament ghall-istess, l-appellant jissottometti li l-piena inflitta hija wahda esagerata u ghandha tigi mnaqqa tenut kont ta 'dak li sehh u l-fatt li l-ewwel Onorsabbli Qorti sabitu hati ta ' tal-imputazzjoni migjuba kontra tieghu u wara li qieset id-difiza tal-legittima difesa izda li huwa hareg mill-limitu tal-proporzjon u r-reazzjoni tieghu kienet wahda eccessiva. Irid jinghad illi fl-appilkazzjoni tal-appell tal-piena l-ewwel Onorabbli applikat Artikolu 277(d) u 228 tal-Kap 9 tal-Ligijiet ta 'Malta. **Issa dawn l-Artikoli jippreskrivu l-pieni ghall-omicidju volontarja skuzabbli u mhux ghall-offiza volontarja skuzabbli.** Minn hawn jirrizulta ghaliex l-ewwel Onorabbli Qorti tat piena tant qawwija ghaliex applikat Artikoli hziena li huma mahsuba ghall omicidji volontarji u mhux ghall-offiza volontarja fuq il-persuna li ssir minghajr il-hsieb li wiehed joqtol jew li jqieghed il-hajja ta 'haddiehor f'periklu car.

Infatti l-**Artikolu 277 (d) tal-Kodici Kriminali** jghid:-

“L-omicidju volontraju skuzabbli:-...

(d) jekk isir minn persuna illi, fil-waqt li tkun tagixxi taht cirkustanzi msemminjin fl-artikolu 223, tohrog barra mill-limiti impost mill-ligi jew mill-awtorita , jew mill-bzonn.

Izda dan l-access ma jkunx suggett ghal piena jekk ikun sar minhabba li l-persuna tkun inhasfet, bezghet jew twerwret.”

L-Artikolu sussegwenti, cioe l-Artikolu 228 tal-Kap 9 , applikat ukoll mill-ewwel Onorabbli Qorti fih tlett paragrafi li kollha jibdew Fil-kaz ta omicidju volontarju skuzabbli skont il-paragrafu...”

M'hemmx dubju li l-ewwel Onorabbli Qorti biex waslet ghall-piena applikat artikoli li huma intizi ghall-omicidju volontarju.

Illi dan sar bi ksur tal-**Artikolu 382 tal-Kap 9** li jghid:-

*“Il-Qorti, meta taghti s-sentenza kontra l-imputat, **ghandha** tghid il-fatti li taghhom dan ikun gie misjub hati, taghti l-piena u ssemmi l-artikolu ta dan il-kodici jew ta kull ligi ohra li tkun tikkomtempla r-reat”*

Minn dan l-artikolu johrog car li huwa tassattiv li l-Qorti ssemmi l-artikoli korretti meta taghti s-sentenza. Dan ma sarx anzi saret referenza ghall-artikoli li jgorru piena ferm ehrex minn dak tar-reat li ghalih ried iwiegeb l-appellant. (pagna 46 tas-sentenza appellata).

Hekk isegwi li din l-Onorabbli Qorti ai termini tal-Artikolu 428(3) tal-Kap 9 ghandha thassar is-sentenza appellata u tiddeciedi l-kawza fuq il-mertu.

“L-istess isir meta l-qorti superjuri issib li nkisret jew li ma saritx xi formalita li trid il-ligi taht piena ta nullita jew li tkun xort ohra sostanzjali”.

Illi dan sar minn din l-Onorabbli Qorti li quddiema qed jigi sottomess l-Appell fis-sentenza taghha fl-Appell numru 346/2017 fl-ismijiet **“Il-Pulizija (Spettur Bernard Charles Spiteri) vs Dione Lautier”** deciza fis-26 ta’ Ottubru, '2018 fejn l-ewwel Qorti indikat hazin l-Artikolu tal-Ligi fis-sentenza taghha u l-Qorti tal-Appell ghaddiet biex applikat l-Artikolu 382 u 428 (3) tal-Kap 9 u annullat s-sentenza u ddecidiet mill-gdid fuq il-mertu.

Illi minghajr pregudizzju ghal dak suespost, anke jekk is-sentenza ma tigix annullata minhabba n-nuqqas indikat, xorta wahda johrog car li l-ewwel Onorabbli Qorti

applikat Artikoli tal-Kap 9 li mhumiex korretti bie xtat il-piena lill-appellant u ghalhekk dan inghata pien aecessiva.

Hawn ghandna kaz fejn persuna dahlet fid-dar tal-appellant b'rabja fuqha ghaliex bint l-appellant kienet ghadha kemm hassret ir-relazzjoni li kellha mieghu. Minkejja li gie ordnat johrog minn go dar l-appellant ghall-aktar minn darba din il-persuna (Lawrence Galea) baqghet hemm gew u habtet ghall-appellant li minn naha tieghu iddefenda ruhhu kif setgha.

Illi zgur li piena karecrarja ma kienitx il-piena idonea ghal dan il-kaz fejn l-appellant kellu

- I. Jiffacja persuna irrabjat li marret go daru stess;
- II. Jiffacja persuna zghazugha meta l-appellant huwa anzjan;
- III. Jordna lil Lawrence Galea biex johrog minn daru u dan jirridjuta;
- IV. L-istess Lawrence Galea habat ghall-appellant u tefghu fl-art kemm il-darba;
- V. L-appellant qala' daqqiet go sidru minn ghand Galea meta dan l-istess Galea kien jaf li l-appellant jbati b'mard tal-qalb;
- VI. L-appellant iddefenda ruhu u ma uza l-ebda rama jew oggett biex ghamel dan izda biss issara ma Galea biex johrog minn go daru.

L-appellant jaghmel referenza ghas-**sentenza** moghtija mill-Qorti tal-Appell Kriminali (preseduta mill-Prim Imhalled Vincent De Gaetano) fl-4 ta' Frar 2003 fl-appell numru 228/2002 fl-ismijiet "**Il-Pulizija vs Karmenu Cutajar**". F'dan il-kaz simili hafna ghal dak in ezami fejn Cutajar uza invell (oggett iebes) biex iddefenda ruhu kontra aggressjoni li saritlu u ikkawza sfregju fil-wicc l-Qorti sabiet li kien hemm l-access fil-legittima difeza izda marret ghal multa ta' mija u sitta u sittin Lira Maltin (LM166) u mhux piena karcerarja meta qieset ic-cirkustanzi.

Kaz iehor li l-appellant irid jaghmel referenza ghalih hija s-sentenza moghtija mill-Qorti tal-Appell Kriminali (Prim Imhalled Vincent De Gaetano) fis-6 ta' Jannar 2003 fl-appell fl-ismijiet "**Il-Pulizija vs Julian Mercieca**". Persuna li kkagunat ferita gravi u l-Qorti ma sabitx li kien hemm l-legittima difeza u gie liberat taht l-Artikolu 9 tal-Kap 152 bil-kundizzjoni li ma jaghmilx reat iehor fi zmien sentejn.

L-appellant ghandu kwazi wiehed u sittin (61) sena u f'hajtu kollha qatt ma deher quddiem il-Qorti. **Infatti ghandu fedina penali netta kif jirrizulta mill-process.** Nonostante dan l-ewwel Onorabbli Qorti hasset il-bzonn li tinfliggi piena karcerarja li zgur li ma kien xflokha f'dan il-kaz.

Jekk wiehed jara dawn il-fatti li ma huma kontradetti imkien fil-process kollu jasal ghall-konkluzjoni li ma kellhiex tinghata piena karcerarja anke jekk jirrizulta li kien

hemm reat- cioe' kien hemm l-access tal-legittima difeza. (haga li l-appellant jsostni li ma kienx hemm u li hu ddefenda ruhu kif seta mill-aggressjoni ta' Galea f' daru stess). Ghalhekk l-appellant jitlob li jekk tinstab htija u ma jintlaqax l-ewwel aggravju jigi applikat l-Artikolu 9 tal-Kap 152 jew fin-nuqqas tinghata xi piena aktar idoneja.

Semghet lill-partijiet jitrattaw fis-seduta tas-26 ta' Jannar, 2024.

Ikkunsidrat,

Issa hu principju ormaj stabilit fil-gurisprudenza ta' din il-Qorti (kemm fil-kaz ta' appelli minn sentenzi tal-Qorti tal-Magistrati kif ukoll fil-kaz ta' appelli minn verdetti w sentenzi tal-Qorti Kriminali) li din il-Qorti hija Qorti ta' revizjoni u ghalhekk ma tbiddilx l-apprezzament tal-provi maghmul mill-Ewwel Qorti meta dik il-Qorti tkun legalment u ragonevolment korretta fl-apprezzament li hija kienet ghamlet. Kif ritenut fis-sentenza moghtija minn din il-Qorti diversament preseduta fl-ismijiet **il-Pulizja vs Julian Genovese**¹

hu principju ormaj stabilit fil-gurisprudenza ta din il-Qorti (kemm fil-kaz ta appelli minn sentenzi tal-Qorti tal-Magistrati kif ukoll fil-kaz ta appelli minn verdetti w sentenzi tal-Qorti Kriminali) li din il-Qorti ma tiddisturbax l-apprezzament dwar il-provi maghmul mill-Ewwel Qorti jekk tasal ghall-konkluzzjoni li dik il-Qorti setghet ragonevolment u legalment tasal ghallkonkluzzjoni li waslet ghalha. Fi kliem iehor, din il-Qorti ma tirrimpjazzax id-diskrezzjoni fl-apprezzament tal-provi ezercitata mill-Ewwel Qorti, izda taghmel apprezzament approfondit talistess biex tara jekk dik l-Ewwel Qorti kienetx ragjonevoli fil-konkluzzjoni taghha. Jekk izda din il-Qorti tasal ghallkonkluzzjoni li l-Ewwel Qorti fuq il-provi li kellha quddiemha, ma setghetx ragjonevolment tasal ghall-konkluzzjoni li

¹ Deciza 31 ta Lulju 2008. Appell Numru 141/2008.

*waslet ghalha, allura din tkun raguni valida, jekk mhux addirittura mpellenti, sabiex din il-Qorti tid-disturba dik id-diskrezzjoni w konkluzzjoni (ara f'dan is-sens "inter alia" l-Appell Kriminali : **"Il-Pulizija vs. Raymond Psaila et."**² [12.5.94]; **"Ir-Repubblika ta' Malta vs. George Azzopardi"**³ [14.2.1989]; **"Il-Pulizija vs. Carmel sive Chalmer Pace"**⁴ [31.5.1991]; **"Il-Pulizija vs. Anthony Zammit"** [31.5.1991] u ohrajn.)*

Illi appropozitu, din il-Qorti tirrifera ghal dak li nghad minn Lord Chief Justice Widgery fil-kawza **"R. v. Cooper"**⁵ (in konnessjoni mal-artikolu tal-ligi Ingliza s. 2 (1) (a) tal-Criminal Appeal Act, 1968) :-

*assuming that there was no specific error in the conduct of the trial, an appeal court will be very reluctant to interfere with the jury's verdict (in this case with the conclusions of the learned Magistrate) , because the jury will have had the advantage of seeing and hearing the witnesses, whereas the appeal court normally determines the appeal on the basis of papers alone . However, should the overall feel of the case – including the apparent weakness of the prosecution evidence as revealed from the transcript of the proceedings – leave the court with a lurking doubt as to whether an injustice may have been done, then, very exceptionally, a conviction will be quashed."*⁶

Jekk il-Qorti tal-Magistrati tkun għamlet xogħolha tajjeb, din il-Qorti ma tistax taqbad u tbiddel s-sentenza tagħha, diment li ma jkunx hemm raguni valida. L-appellant jista' ma jaqbilx mal-konkluzjonijiet tal-Ewwel Qorti, madanakollu dan mhux biżżejjed biex din il-Qorti tibdel is-sentenza tal-Qorti tal-Magistrati.

² Deciz mill-Qorti tal-Appell Kriminali nhar it-12 ta' Mejju, 1994.

³ Deciz mill-Qorti tal-Appell Kriminali nhar l-14 ta' Frar, 1989.

⁴ Deciz mill-Qorti tal-Appell Kriminali nhar il-31 ta' Mejju, 1991.

⁵ [1969] 1 QB 276.

⁶ Ara wkoll BLACKSTONE'S CRIMINAL PRACTICE (1991), p. 1392.

Illi fl-appell kriminali fil-kawża fl-ismijiet Ir-Repubblika ta 'Malta vs. Ivan Gatt,⁷ inghad illi :

Fi kliem iehor, l-ezercizzju ta din il-Qorti fil-kaz prezenti u f'kull kaz iehor fejn l-appell ikun bazat fuq apprezzament tal-provi, huwa li tezamina l-provi dedotti f dan il-kaz, tara jekk, anki jekk kien hemm versjonijiet kontradittorji - kif normalment ikun hemm - xi wahda minnhom setghetx liberament u serenament tigi emmnuta minghajr ma jigi vjolat il-principju li d-dubju ghandu jmur favur l-akkuzat u, jekk tali versjoni setghet tigi emmnuta w evidentement giet emmnuta...., il-funzjoni, anzi d-dover ta din il-Qorti huwa li tirrispetta dik iddiskrezzjoni u dak l-apprezzament. Biex din il-Qorti, kif del resto gieli ghamlet - tiddisturba l-gudizzju ..., trid tkun konvinta li l-istess ma setghux, taht ebda cirkostanza ragjonevoli, jaghtu affidament lill-versjoni minnhom emmnuta."

Din il-Qorti ma tkunx semgħet ix-xhieda hi kif tkun semgħathom l-Ewwel Qorti, u għaldaqstant din tal-aħħar ikollha vantaġġ peress li tkun semgħet ix-xhieda u rat il-komportament tagħhom meta dawn xhedu. Għaldaqstant, din il-Qorti tista 'ma taqbilx mal-Ewwel Qorti, iżda jekk din setgħet legalment u ragjonevolment tasal għal dik il-konkluzzjoni din ma tistax taqbad u tbiddilha. Iżda, din il-Qorti tagħmel ezami approfondit biex tara jekk l-Ewwel Qorti setgħetx fuq il-provi li kellha quddiemha tasal b'mod "safe and satisfactory" għall-konkluzzjoni ta 'htija.

Ikkunsidrat:

Illi minn ezami tas-suespost jirrizulta li kollox jiddependi fuq il-kredibilita' tax-xhieda u lil min għandha temmen din il-Qorti u dan għaliex *in breve* Lawrence Galea jgħid li kien l-imputat *qua* appellant illi hebb għalih u qallu jitlaq 'il barra għax jaqtalu rasu barra, li gidimlu widintu u rah ħalqu kollu demm, ra ħafna demm mal-art u ra biċċa

⁷ Deciz mill-Qorti tal-Appell Kriminali nhar l-1 ta Dicembru,1994.

minn widintu mal-art, kif certifikati minn Dr. Joseph Galea, waqt li l-appellant isostni li kien il-*parte civile* li hebb għalih, waqt li huwa prova jkeċċih il-barra. Il-familjari tal-appellant fl-ebda hin ma kienu preżenti meta skatta l-incident, pero irrikorrew għall-garaxx wara li semghu l-għajat.

Huwa prinċipju bażiku pprattikat mill-Qrati tagħna fil-proċediment kriminali, li sabiex l-imputat jiġi ddikjarat hati, l-akkuża dedotta, għandha tigi ppruvata *oltre* kull dubbju dettat mir-raġuni. F'dan ir-rigward issir referenza għas-sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Appell Kriminali fil-kawża fl-ismijiet **Il-Pulizija v Peter Ebejer**⁸, fejn il-Qorti fakkret li l-grad ta 'prova li trid tilhaq il-Prosekuzzjoni hu dak il-grad li ma jhalli ebda dubbju dettat mir-raġuni u mhux xi grad ta 'prova li ma jhalli ebda ombra ta ' dubbju. Id-dubbji ombra ma jistgħux jitqiesu bħala dubbji dettati mir-raġuni. Fi kliem iehor, dak li l-gudikant irid jasal għalih hu, li wara li jqis ċ-ċirkostanzi u l-provi kollha, u b'applikazzjoni tal-*buon sens* tiegħu, ikun moralment konvint minn dak l-fatt li trid tipprova l-Prosekuzzjoni. Fil-fatt dik il-Qorti ċċitat l-ispjegazzjoni mogħtija minn **Lord Denning fil-kaz Miller v Minister of Pension** - 1974 - ALL Er 372 tal-espressjoni 'proof beyond a reasonable doubt.':

Proof beyond a reasonable doubt does not mean proof beyond the shadow of a doubt. The law would fail to protect the community if it admitted fanciful possibilities to deflect the course of justice. If the evidence is so strong against a man as to leave only a remote possibility in his favour, which can be dismissed with the sentence. of course it is possible but not in the least probable , the case is proved beyond reasonable doubt, but nothing shall of that will suffice."

⁸ Qorti tal-Appell Kriminali deċiża 5 ta 'Dicembru, 1997

Fis-Sentenza mogħtija fl-ismijiet **Il-Pulizija v Joseph Gauci et**⁹ ġie ritenut li:

Circumstantial evidence is often the best. It is evidence of surrounding circumstances which by undersigned coincidence is capable of proving a proposition with the accuracy of mathematics."

Fil-kawza fl-ismijiet **Il-Pulizija vs Graham Charles Ducker**¹⁰ ġie ritenut illi:

it is true that conflicting evidence per se does not necessarily mean that whoever has to judge may not come to a conclusion of guilt. Whoever has to judge may, after consideration of all circumstances of the case, dismiss one version and accept as true the opposing one."

Huwa l-oneru tal-Prosekuzzjoni li tressaq l-ahjar provi sabiex tikkonvinci lill-Qorti li l-akkuzi addebitati lill-imputat huma veri u dan għaliex kif jirritjeni il-**Manzini** fil-ktieb tiegħu *Diritto Penale*¹¹

il cosi detto onero della prova, cioe il carico di fornire, spetta a chi accusa - onus probandi incumbit qui osseroit".

Il-Qorti tagħmel ukoll referenza għas-sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Appell Kriminali fl-ismijiet **Il-Pulizija vs Martin Mark Ciappara**¹² fejn ġie spjegat x'jiġri meta ġudikant ikun rinfaccjat b'żewġ verzjonijiet konfligġenti. Jistgħu jiġru żewġ affarijiet u cioè jew il-ġudikant ikun tal-fehma li l-każ tal-Prosekuzzjoni ma jkunx ġie sodisfacentement ippruvat, u allura l-Qorti għandha tillibera, jew jekk ikun moralment konvint li l-verzjoni korretta hija waħda u mhux l-oħra, jimxi fuq dik il-verzjoni li jaççetta u jekk dik il-verzjoni tkun timporta l-htija tal-imputat jew akkuzat, allura jiddikjara tali htija u jgħaddi għal piena jew għal xi provvediment ieħor.

⁹ Qorti tal-Appell Kriminali deciza fil-5 t 'Ottubru, 1998

¹⁰ Qorti tal- Appell Kriminali deciza fid-19 ta 'Mejju, 1997

¹¹ Vol III Capitolo IV pagina 234, Edizione 1980

¹² Qorti tal-Appell Kriminali fid-9 ta 'Settembru, 2002

Illi din il-Qorti jidhrilha li l-prinċipju li joħroġ minn dawn il-konsiderazzjonijiet għandhom ukoll jiġu applikati f'dan il-każ fejn l-eżami tal-konsistenza u l-kredibbiltà ta' xhud isiru determinanti għas-soluzzjoni tal-vertenza.

Fil-kawza odjerna l-Prosekuzzjoni qed tibbaża l-każ kollu fuq ix-xhieda ta' Lawrence Galea. Huwa paċifiku illi l-bint l-imputat *qua* appellant Evangelique Sultana u l-*parte civile* Lawrence Galea kellhom relazzjoni li ntemmet fil-jiem antċedenti għall-incident. Mhux kontradett lanqas illi għall-ħabta ta' 2:30pm tat-30 ta' Gunju 2017 Galea mar sabiex jiġbor xi għall-affarijiet li kien taha waqt ir-relazzjoni, mir-residenza ta' Sultana. Jirriżulta ukoll li l-incident seħħ fil-garaxx ta' din ir-residenza. L-*parte civile* irrikorriet l-għassa sabiex jagħmel rapport¹³ nofs siegħa wara l-okkorrenza tal-incident. Minkejja li d-dinamika tal-incident ma hix ċara *stante* ż-żewġ verżjonijiet kuntrastanti tal-*parte civile* fuq naħa u tal-imputat *qua* appellant u l-familjari tiegħu fuq in-naħa l-oħra, bhala stat ta' fatt, kif anke ċċertifikat¹⁴ mit-tabib **Dr Joseph Galea**, fit-30 ta' Gunju 2017, Lawrence Galea tilef parti minn widintu.

Il-Qorti tissottolinea li huwa ben risaput li **l-apprezzament tal-provi għandu jsir mhux biss b'mod spezzettat u individwali iżda l-provi għandhom jiġu analizzati flimkien fl-assjem tagħhom sabiex wieħed jara x'inferenzi jew interpretazzjoni raġjonevoli u legali jista' jagħti lil dawk il-provi hekk interpretati.** Ma tistax tinstab htija jew nuqqas ta' htija sempliciment fuq analizi individwali jew separata tal-provi. Dawn għandhom jiġu kkunsidrati kemm individwalment kif ukoll kompleksivament. Il-Ġudikant għandu jeżamina bir-reqqa l-provi rilevanti li jkollu quddiemu u mbagħad jiddeciedi l-kawza abbazi tal-ligi applikabbli, tal-gurisprudenza, u tal-provi li fl-opinjoni tiegħu huma konsistenti, konvinċenti u korroboranti.¹⁵

Illi għalhekk m'hemmx dubju li kollox jiddependi fuq il-kredibbiltà tax-xhieda u dan billi din il-Qorti sejra tagħti qies l-imġieba, il-kondotta u l-karattru tax-xhieda, tal-fatt

¹³ Ara Dok ST1, a fol. 40 tal-atti proċesswali

¹⁴ Ara Dok JG 1, a fol. 14 tal-atti proċesswali

¹⁵ Appell Civili Numru. 140/1991/2 - Norbert Agius v. Anthony Vella et., deciz fil-25 ta' April, 2008 mill-Prim Imhalled Vincent De Gaetano u l-Imhallfin Joseph D. Camilleri u Joseph A. Filletti.

jekk ix-xhieda għandhiex mis-sewwa jew hix kostanti, u ta' fatturi ohra tax-xhieda u jekk ix-xhieda hix imsahha minn xhieda ohra, u tač-čirkostanzi kollha tal-kaz, u dan ai termini tal-Artikolu 637 tal-Kap 9 tal-Ligijiet ta' Malta.

In oltre kif gie ritenut mill-Qorti fl-Appell Kriminali fis-sentenza fl-ismijiet **Il-Pulizija vs Joseph Thorne**,¹⁶ mhux kull konflitt fil-provi għandu awtomatikament iwassal għal-liberazzjoni tal-persuna akkuzata. Imma l-Qorti, f'kaz ta' konflitt fil-provi, trid tevalwa l-provi u tasal għall-konkluzjoni tagħha. Il-Qrati jridu jistrieħu biss fuq il-provi li jkunu ngiebu quddiemhom –cioe' l-evidenza diretta jew l-evidenza indiretta.

Għalhekk din il-Qorti sejra tgħaddi sabiex *in breve* tevalwa l-evidenza li ngiebet quddiem l-Ewwel Qorti b'mod akkurat u approfondit.

Illi l-*parte civile* **Lawrence Galea**¹⁷ xehed illi huwa kien f'relazzjoni mat-tifla tal-imputat *qua* appellant Evangelique Sultanta, liema relazzjoni damet għal madwar tlett snin u nofs. Spjega illi xi jiem qabel l-incident din ir-relazzjoni intemmet. Huwa kellu jgħaddi għal xi affarijiet tiegħu dakinhar tal-incident igifieri fit-30 ta' Ġunju 2017 għall-ħabta tas-sagħtejn ta' wara nofsinwar wara li jlesti mix-xogħol. Jelabora illi meta ħabbat il-bieb hareg l-imputat *qua* appellant li qallu "*itlaqli 'l barra għax naqtalek rasek barra!*". Jgħid illi huwa irrispondih illi ma marx hemm bi għied iżda biex jigbor hwejgu. Jistqarr illi l-imputat *qua* appellant "*għaqqad il-ponn*" u qallu "*ejja, ha naqtagħlek rasek barra!*", u hebb għalih "*qisu vlegga*" u qatgħalu bičča minn widintu. Jgħid ukoll li spiččaw jiggieldu mal-art għaliex l-imputat *qua* appellant ma riedx jerħi tant illi jsostni illi "*biex jerħi kelli naqbadlu l-parti tiegħu*". Hu jgħid li x'ħin qamu jara "*ħafna demm f'ħalq Lawrence Sultana, ħafna demm mal-art, fosthom nara bičča minn widinti fl-art, u l-imputat kien izappap u mar jigri għal fuq il-mejda jzappap*" fejn saħansitra mar igib bastun biex jixhetulu. Ix-xhud jgħid li telaq jigri 'l barra b'xokk qawwi għaliex ra ħafna demm u mar l-għassa jagħmel rapport fejn inqal lilu li għandu jmur il-polyclinic

¹⁶ Deciza fid-9 ta' Lulju 2003 mill-Qorti tal-Appell Kriminali Sede Inferjuri ippreseduta mill-Imħallef Joseph Galea Debono

¹⁷ Ara x-xhieda mogħtija fit-13 ta' Frar 2018, a fol. 29 tal-atti processwali

tar-Rabat Ghawdex. Meta nvestah it-tabib Dottor Joseph Galea qallu li għandu parti minn widintu “*nieqsa u ma titrangax, ma terġax tikber.*” Jispjega li wara l-incident kellu jirrikorri għall-għajnuna psikjatrika ta’ Dottor Spiteri li tah ukoll xi medikazzjoni, kif ukoll li ikkonsulta ma’ *plastic surgeon* li ukoll ikkonferma li l-widna mhux se tikber wehidha u li hemm bżonn ta’ intervent kirurġiku. Mistoqsi in kontro-eżami jekk l-imputat qua appellant ordnalux jitlaq ‘l barra mill-propjetà huwa jikkonferma u jgħid illi huwa baqa’ ma telaqx għaliex ried jiġbor l-affarijiet.

Dr Joseph Galea¹⁸ xehed illi huwa ezamina lil *parte-civile* u ikkonferma li kellu ferita. Madanakollu stqarr illi ma setax jikkonkludi kif l-appellant prokurha pero’ sostna illi huwa diffiċli illi “*taħbat widnejk ma xi haġa u taqtagħha kompletament il-barra.*” Preżenta ukoll iċ-ċertifikat mediku (a fol.14) fejn iċċertifika l-grieħi ta’ natura gravi.

PC 698 **Shaun Tabone**¹⁹ iipreżenta rapport tal-okkorrenza tal-incident. Huwa jispjega illi mar fil-garaxx tal-imputat *qua* appellant wara li sar ir-rapport fejn sab lill-Sultana u ha l-verżjoni tiegħu. Jgħid ukoll illi l-verżjoni ta’ Lawrence Galea ittiehdet iktar tard.

PS 428 **Carmelo Debattista**²⁰ jispjega illi huwa kien patrol u għal habta ta-3:00pm, tqabbad imur fi Triq it-31 ta’ Marzu fir-Rabat , Ghawdex. Jgħid illi meta marru hemmhekk ma sabu lil hadd u hadd ma fetah meta habtu fuq il-bieb.

PC688 **Josmar Micallef**²¹ jispjega li huwa kien qed jagħmel ronda u għal habta ta-3:00pm, tqabbad mill-Għassa sabiex imur fi Triq it-31 ta’ Marzu fir-Rabat, Ghawdex għaliex kien hemm suspett illi l-*parte civile* reġa’ mar fuq il-post wara li ġara l-incident. Jispjega illi huma daħlu fil-garaxx tal-imputat *qua* appellant u sabu lill-imputat *qua* appellant mindud għax kellu xokk fuqu, iżda l-*parte civile* ma kienx hemm. Mistoqsi in kontro eżami jekk lill-imputat *qua* appellant għaddilux il-*mobile* jgħid li le u lanqas ma jiftakar li għaddha l-*mobile* lis-Surgent. Jgħid ukoll li fil-garaxx ma rax demm.

¹⁸ Ara x-xhieda mogħtija fit-22 ta’ Marzu 2018, a fol. 38 tal-atti proċesswali

¹⁹ Ara x-xhieda mogħtija fit-22 ta’ Marzu 2018, a fol. 38 tal-atti proċesswali

²⁰ Ara x-xhieda mogħtija fit-22 ta’ Marzu 2018, a fol. 54 tal-atti proċesswali

²¹ Ara x-xhieda mogħtija fit-22 ta’ Marzu 2018, a fol. 56 tal-atti proċesswali

Illi l-Qorti inkarigat lill-**Dottor Michael Refalo**²² sabiex bħala espert forensiku jinvista lill-Lawrence Galea wara li jerga jikkonsulta maċ-ċertifikat esebit *a fol 14* maħruġ mit-tabib Dottor Joseph Galea u jistharreġ dwar il-permanenza *o meno* tal-ferita. Huwa eżebixxa rapport fejn jgħid illi l-ferita kienet waħda rregolari u ikkonkluda illi *l-parte civile* qed issofri minn nuqqas ta' parti mill-obbju tal-widna tax-xellug b' dijamiġru ta' 1.6cm, li ħalliet effetti permanenti fuq l-apparenza viżibbli. It-toqba tal-misluta kienet għadha intatta. Izda jispjega ukoll illi l-inkarigu ma kienx jestendi sabiex jiddetermina x'ikkawża l-ferita.

Illi fl-istqarrija²³ illi l-imputat *qua* appellant **Lawrence Sultana** fit-3 ta' Lulju 2017 fl-ghassa tar-Rabat Ghawdex huwa jgħid illi "*Dan kien għall-ħabta 3:00pm ġie d-dar Lawrence u jien ftaħtlu. Jien għidtlu xi ġara Wenz u hu qalli l-affarijiet fejn huma? X'hin jien weġibtu, dawn x'affarijiet huma u hu tefgħani għall-dahari mal-art billi imbuttani. Jien waqajt mal-art, izda qomt u mbutajtu biex joħroġ l-barra.*"

L-imputat *qua* appellant **Lawrence Sultana**²⁴ għażel li jixhed fil-proċeduri u dan minneddu u b'mod volontarju. Fit-3 ta' Lulju 2018 huwa spjega illi għal ħabta tattlieta ta' wara nofsinhar Lawrence Galea mar iħabbatlu. Huwa jgħid li fetaħlu mill-garaxx u saqsih x'ġara. Hu jispjega illi *l-parte civile* talbu l-affarijiet tiegħu u peress li hu ma kien jaf b'xejn għajet lit-tifla li kienet fuq. Hija qaltlu li lil *parte civile* kienet qaltlu biex ma jmurx id-dar u li kellha ċċempillu x'hin tlestihomlu u tiltaqa miegħu barra fit-triq u ttihomlu. Jżid illi *l-parte civile* qabdu minn sidru. Huwa rrisponda billi qallu "*ħallini u itlaqli 'l barra minn hawn!*" Filwaqt li qallu ukoll sabiex jistenna lit-tifla barra. Jtenni illi qam u għal darb'ohra qallu joħroġ 'l barra mill-garaxx u jħallihom bi kwiethom. Irrimarka ukoll li huwa marid b'qalbu. Jistqarr li f'dal-punt *l-parte civile* qabdu minn sidru, tah daqqa ta' ponn f'sidru u rega' ramieh mal-art u kompla jtih. Jelabora li qam jigrigi minn tahtu u mbuttah fuq il-bieb tal-aluminium tal-garaxx li kien għadu miftuħ, u li forsi kien hawnhekk li *l-parte civile* ħabat rasu mal-bieb, pero huwa

²² Ara x-xhieda mogħtija fit-22 ta' Marzu 2018, a fol. 43 tal-atti proċesswali

²³ Ara Dok BCS 1 a fol.18 tal-atti proċesswali

²⁴ Ara x-xhieda mogħtija fit-3 ta' Lulju 2018, a fol. 67 tal-atti proċesswali

fil-ebda hin ma ra demm. Izid jgħid illi għal darb'ohra *l-parte civile* reġa qabdu minn sidru, tah daqqa f'siequ f'irkoptu l-leminja u tefgħu mal-art mill-gdid, beda joffendih bil-familja filwaqt li beda jheddu li se joqtlu u li qabel joqtlu ma johroġx mill-post. Huwa jgħid illi *l-parte civile* baqa jtih sakemm niżlu fil-garaxx il-mara u t-tifla wara li semgħu l-ghajat u nehhewh minn fuqu filwaqt illi hu beda jtkaxkar għal fuq is-sufan. Jżid illi kien hawn illi *l-parte civile* hareġ barra waqt li kompli jheddidhom: qal lit-tifla li "*jisparixxiha jekk ma terġax tirranġa miegħu*", lilu qallu "*tiegħek ma hlistiex għax hajtek irrid nagħmilhiekk infern*" filwaqt li lill-mara qallha "*Santa Marija ma tarahiex iżjed*". Qal illi malli *l-parte civile* telaq huwa ċempel lill-Pulizija. Jgħid illi *l-parte civile* kien se jerga jmur għalih iżda x'hin semgħu ikellem lill-Pulizija telaq 'l hemm. Spjega li l-Pulizija reġgħu marru fuq il-post iżda *l-parte civile* ma reġax mar. Jgħid ukoll li *l-parte civile* ċempillu bil-*mobile* fuq numru differenti milli kien juża s-soltu, waqt li kien hemm il-Pulizija, u kompli jheddu, iżda meta għadda l-*mobile* lill-Pulizija li staqsa min kien qed jtkellem *l-parte civile* qata l-linja. Ix-xhud ċaħad illi gidem widint il-*parte civile* u stqarr illi ma jafx kif il-*parte civile* tilef parti minn widintu. ċaħad ukoll illi huwa attakka lill-*parte civile* u li dan qabadlu l-parti privata tiegħu biex jinheles minn taht idejh. Ix-xhud jispjega li huwa mar l-isptar minhabba d-daqqiet illi sofra fejn sabu illi kellu tlett ligaments ta 'saqgħajh maqtuġhin, wiehed minnhom maqtuġh b'mod permanenti. Jgħid ukoll illi it-tifla kellha tbengil u li l-mara kellha f'moħħha daqqa tač-čavetta tal-van li *l-parte civile* żamm fuqu.

Maria Sultana²⁵ xhedet illi meta semgħet l-ghajat, niżlet fil-garaxx u pruvat tferraq lill-Lawrence Galea u lil żewġha Lawrence Sultana. Tgħid illi *l-parte civile* qabad itiha u jheddidha li ma kinitrx se tara lill-Santa Marija. Iżżid illi kellhom jimbuttawh il-barra mill-garaxx. Spjegat illi *l-parte civile* kellu čavetta f'idu u biha għamillha farrett fuq moħħha. Tgħid li soffriet ukoll diversi tbengil fuq ġisimha. Tispjega illi t-tifla Evangelique Sultana qalet lill-*parte civile* "*jiena għalxejn għedtlek biex id-dar ma tigix?*" u ċemplet ukoll għall-ambulanza. Iżżid tgħid illi xi hadd mill-ġirien ċempel lill-Pulizija iżda *l-parte civile* kien lahaq telaq sakemm dawn irrikorrew fuq il-post. Qalet ukoll illi waqt illi l-imputat *qua* appellant kien l-isptar, il-*parte civile* ċempel u kellem lit-tifla fejn

²⁵ Ara x-xhieda mogħtija fit-3 ta 'Lulju 2018, a fol. 74 tal-atti proċesswali

saqsiha “*mela intom ġibtu l-Pulizija?*” u hi irrispondiet “*le...familja ħassartieli!*” Mistoqsija dwar kif giet nieqsa parti minn widnejh, hi stqarret li ma tafx kif imma li bdew jimbottawh ħafna fil-bieb biex ikeċċuh. Tgħid ukoll li mal-art ma ratx demm.

Fix-xhieda tagħha **Evangelique Sultana**²⁶ ikkonfermat illi kienet f’relazzjoni mal-*parte civile* u li din intemmet. Tgħid li dakinhar tal-incident hija kienet l-iskola u l-*parte civile* ċemplilha sabiex jiġbor il-ħwejjeg tiegħu. Qaltlu illi la tmur id-dar kienet se tlestilu kollox, iċċempillu, jiltaqgħu u tgħaddihomlu. Qaltlu ukoll illi ma kellux għalfejn imur id-dar. Tgħid illi fil-ħin tal-incident hija kienet qed tinhasel, semgħet il-bieb iħabbat u semgħet lill-missierha jgħajtilha u jinfurmha li kien hemm il-*parte civile*. Tgħid illi lil missierha irrispondietu “*jiena dak diġà fteħmt miegħu, l-affarijiet se nagħtihomlu, għidtlu, biex ovvjament id-dar ma jiġix u ħa nagħtihomlu mill-aktar fis possibli*”. Fid-daqqa u l-ħin tismgħa ħafna għajet, lil missierha jgħajtilha “*inzel, inzel, inzel!*” u jgħajet “*ohrog ‘il barra! Lilna ħallina bi kwietna, m’għandekx xi tridna! Iżżid tgħid “ilbist kif stajt, inzilt u nsibu qiegħed hemmhekk f’nofs il-garaxx. Jiena għidtlu tipo m’għandekx xi tridna, ħallina bi kwietna, l-affarijiet se nagħtihomlok. Beda jgħajet Galea, insib lil missieri muġuġh, omni tipprova tgħinna kif tista*”. Telabora illi missiera beda jgħid lill-*parte civile* sabiex johrog il-barra. Tgħid illi l-*parte civile* beda jgħajet “*noqtlok! Noqtlok! Ghadek ma tafx x’inhu ġej għalikom! Il-kbir għadu ġej! Ħajjitkom nagħmilhielkom miżerja! M’inhix se nħallikom tgħixu bi kwietkom!*” u ħareġ il-barra. Tgħid ukoll illi hi ċemplet għall-ambulanza. Iżżid illi hi soffriet xi tbengil fuq ġisimha li ġew ikkawżati biċ-ċavetta tat-trakk tal-*parte civile* li kienet ippuntata l-barra. Tippreżenta ukoll set printjat ta’ messaġġi skambjati bejnha u bejn il-*parte civile* kif ukoll messaġġi illi allegatament il-*parte civile* baġhat lill-šhabha anke *tramite fake account* fuq media soċjali²⁷.

Illi huwa prinċipju ben stabbilit li xhud wieħed, jekk emmnut, huwa biżżejjed biex tigi pruvata xi mputazzjoni²⁸. Il-Qorti ma tara l-ebda raġuni għalfejn għandha tiddubita

²⁶ Ara x-xhieda mogħtija fit-3 ta’ Lulju 2018, a fol. 81 tal-atti proċesswali

²⁷ A fol. 88 – 138

²⁸ deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali (Inferjuri), Il-Pulizija vs Antoine Cutajar deċiża 16 ta’ Marzu 2001

lil Lawrence Galea li ta verzjoni li hija verosimili. Oltre dan però kellha l-konfort ta' ċertifikat tat-tabib illi kien invista lill-Galea wara l-incident kif ukoll tar-relazzjoni tal-espert forensiku Dr Michael Refalo. Min-naħa l-oħra x-xhieda tal-appellant kienet ferm prevedibbli. Innega illi huwa hebb għall-parti leza. Madanakollu anke l-verzjonijiet tal-fatti kif indikatti mill-appellant huma diverġenti dwar id-dinamika tal-incident. Meta mitkellem mill-PC 698 Shaun Tabone kif indikat fir-rapport preżentat a fol. 41-42 Sultana jgħid illi "*Kont qiegħed fil-garaxx w gie Wenzu għall-affarijiet. Jiena għedtlu sabiex joqghod barra izda hu mbotta l-bieb u baqa diehel fuqi u beda jagħtimi kemm jiflah. Irrid ngħid li jiena pruvajt niddefendi lili nnifsi kemm nista w jista jkun li c-cinga tal-arlogg tiegħi qabditlu mal-misluta ta' widneh u gbitlu widnejh*". Iktar tard kemm fl-istqarrija rilaxxata kif ukoll fix-xhieda tiegħu fl-ebda hin ma jerga jissemma' li l-*parte civile* imbotta l-bieb, illi in oltre diġà jirrizulta li kien miftuh. La t-tifla u wisq anqas il-mara tal-appellant ma kienu preżenti meta l-incident żvolga hekk kif it-tnejn li huma niżlu fil-garaxx konsegwenza tal-għajet li semgħu. Jirrizulta ukoll mix-xhieda kemm tal-appellant kif ukoll tat-tifla tiegħu Evangelique Sultana illi segwiet konverzazzjoni mill-hin li fih l-appellant fetax il-bieb sa' ma effettivament eskalat is-sitwazzjoni. Wisq anqas ma jerga jissemma l-arloġġ tal-appellant, bħala l-kawża tat-tiċrita tal-widna. Anzi jissemma l-bieb tal-aluminju u li allegatament seta' habat rasu miegħu. Pero' fl-ebda hin ma ngħatat prova illi tali bieb kellu xi xifer appuntit jew li setgħa jikkawża l-ferita kompatibbli ma dik sofferta mill-*parte civile*.

L-appellant qed jilmenta li l-Ewwel Qorti ma tatx kaz tad-difiza imressqa minnu u cioe' dik tal-legittima difesa. Il-Qorti ezaminat bir-reqqa l-elementi rikjesti mill-ligi, sabiex tara jekk dak nvokat mid-difiza tal-legittima difesa għandux bażi. Il-prinċipju tal-legittima difiza gie ampjament spjegat fis-sentenza fl-ismijiet **Il-Pulizija (Spettur Roseanne Debattista) vs Tony Curmi et**²⁹ :

²⁹ Kumpilazzjoni Nru 1366/2012 Qorti tal-Maġistrati bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali deċiża fit-27 ta' Ġunju 2017 per Magistrat Consuelo Scerri Herrera

Illi kif inhuwa ben saput, il-ġustifikazzjoni għal-legittima difesa tirriżulta meta persuna til a b forza l-vojolenza jew aggressivita ta persuna oħra diretta lejha jew lejn terzi, kontra liema persuna hekk aggredita l-aġir tad-difensur imputat huwa dirett. Fil-legittima difesa trid tkun inħol ot sitwazzjoni ta perikolu, dannu, theddida u/jew minaccja tal-istess, bl-aġir tal-aggressur u mhux da parti tad-difensur ,sitwazzjoni kkreati unikament mhux minn min jadotta dik it-tip ta difiża, iżda minn min qed juri jew jimmanifestaw dak il-perikolu jew theddid jew dannu attwali kif jispjega Antolisei –

occorre in fine che l'aggressione abbia creato per il diritto presso di mira un pericolo attuale."

Fil-Manuale di Diritto Penale Generale³⁰, insibu li *pericolo attuale e il pericolo presente."*

[... Jiġi rilevat li d-dritt għal-legittima difesa jitwieled u huwa konsegwenza naturali mid-dritt fundamentali ta kull bniedem li jiproteġi lilu nnifsu minn xi aggressjoni jew dannu anke bl-użu talforza. Iżda l-liġi timponi ċerti kondizzjonijiet biex din l-eċċezzjoni tiġi mil għuha. Cioe t-theddid ta xi aggressjoni jew dannu jew perikolu jrid ikun ingust, gravi u inevitabbli. Id-difiża trid tkun saret biex jiġu evitati konsegwenzi li jekk jeffettwaw ruħhom jikkagunaw ħsara rreparabbli lid-difensur, jiġifieri ħsara jew offiża lil-ħajja, ġisem u/jew partijiet tal-ġisem tad-difensur. L-imputat difensur irid jipprova li dak li hu għamel, għamlu, stante li fl-istat psikologiku li kien jinsab fih f dak il-mument, biex jevita xi perikoli li ma setgħux jiġu evitati b mod ieħor. Jiġifieri l-perikolu għandu jkun attwali, istantaneu u assolut u ma jridx ikun xi perikolu anticipat. Il-perikolu għandu jkun attwali, ta dak ilhin, u mhux xi theddida ta perikolu li tkun saret hinijiet qabel għax dan jista jagħti lok għal provokazzjoni u mhux difesa legittima. Ilperikolu jrid ikun assolut, cioe li f dak il-mument li kien ed iseħħ ma setax jiġi evitat b xi

³⁰ Pagna 261

mod ieħor. Izda hawnhekk għandu jiġi applikat ittest oġġettiv kif diversi awturi u sentenzi tal-Qorti dejjem speċifikaw, u mhux biżżejjed li wieħed jgħid x seta għamel jew x messu għamel jew x messu għamel id-difensur (imputat) abel ma ha l-azzjoni in difesa bl-użu tal-forza.

Fil-fatt kif jgħid il-**Professur Mamo** fin-noti tiegħu:

the danger against which the accused reacts should be viewed not necessarily as it was in truth and in fact, but rather as the accused saw it at the time."

Wieħed għalhekk irid ipoġġi lilu nnifsu fiċ-ċirkostanzi kif ħassu dak il-ħin u mument ċioe imbeżza u l-ħsieb tiegħu li ser jiġi aggređit;

[...]

[...]

[F]id-difesa legittima, huwa m għandux jadotta metodi li huma in eċċess jew minaccja ta perikolu. Izda anke hawn [...] għandu wkoll jiġi kkunsidrat sew l-istat mentali tal-vittma talaggressjoni jew minaccja ta perikolu, ċioe l-imputat. Rinfaccjat b perikolu serju u imminenti kif ħaseb hu f dak il-mument, wieħed ma jistax jippretendi li kellu jzomm il-kalma u fil-fatt il-liġi stess fċirkostanzi bħal dawn taċċetta miskalkolazzjonijiet u errors of judgement.

Fl-ismijiet **Ir-Repubblika ta 'Malta vs Martina Galea**³¹, l-Qorti saħqet illi:

"... huwa appena necessarju jinghad li rekwizit indispensabbli għaddiriment tal-legittima difiza hija l-inevitabbilita, meta l-akkuzat

³¹ Deciża mill-Qorti tal-Appell Kriminali nhar l-14 ta' Jannar 1986

cannot escape though he would" bil-korollarju li ma nistghux nitkellmu dwar legittima difiza jekk l-akkuzat would not escape though he could."

Fil-Pulizija vs Salvu Psaila³² l-Qorti qalet illi:

(a) *Il-gustifikazzjoni tal-legittima difiza timplika li:*

(b) *Id-deni li jigi repellit mill-agenti jkun ingust fil-kawza tieghu u l-attakk ta l-assalitur ikun ingust u illegittimu u ghalkemm dan irid jigi rigwardat fis-sens intrinsiku u mill-impressjoni soggettiva li jircievi l-vjolentat eppure min b l-imgieba u kontenju tieghu, ikun kawza mmedjata qabel ma jinstab filperikolu ma jikkompetilux li jkollu l-impunita pjena jew shiha;*

(c) *Id-deni jrid ikun attwali u prezenti filwaqt tar-reazzjoni; u fl-ahhar nett li;*

(d) *Id-deni jkun inevitabbili l-ghaliex bla ma jkun hemm in-necessita` taddifiza r-reazzjoni ta min igib il uddiem il- feci sed jure feci" ma jistax jghid li jkun ipprova lilegittimita` ta l-att per se antiguridiku tieghu. Jinghad imbaghad li huwa accertat fid-Dottrina li d-deni minaccjat u l-perikolu sovrastanti jridu jkun ta gravita u bejniethom (deni minn banda u perikolu minn naha l-ohra) ... irid ikun hemm proporzjonalita..."*

Illi ghalhekk *in vista* ta' tali provi din il-Qorti ma ssib xejn x'ticcensura f'dak li kkonkludiet l-Ewwel Qorti meta sabet lill-appellant hati talli kkağuna ferita ta' natura gravi fuq il-persuna ta' Lawrence Galea. Din il-Qorti jidhrilha illi l-ewwel Qorti fuq il-provi li kellha quddiemha setgħet legalment u rağjonevolment tasal għall-konkluzjoni illi waslet għaliha u għalhekk mhux il-każ li tiddisturba dik id-diskrezzjoni.

³² Deciża mill-Qorti tal-Appell Kriminali nhar d-9 ta' Novembru 1963

Illi fir-rigward dak li jikkonċerna l-piena erogata mill-Ewwel Qorti huwa indubitat illi din taqa' sewwasew fil-parametri tal-liġi u għaldaqstant hija waħda ekwa u ġusta. Kwindi l-Qorti ma tista' tara li hemm ebda mottiv li jista' 'jwassalha biex titbiegħed mid-diskrezzjoni eżercitata mill-Ewwel Qorti fir-rigward.

Għaldaqstant, għal dawn il-motivi din il-Qorti taqta' u tiddeciedi billi tiċad lappell imressaq mill-appellant u tikkonferma s-sentenza appellata kemm fir-rigward mertu kif ukoll rigward il-piena imposta.

Dr Consuelo Scerri Herrera

Onor Imhalled